

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА**

МАТЕРІАЛИ

VIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

15 – 16 жовтня 2020 р.

**ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА
ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ**

Одеса

УДК: 338.43:316.502(477)

Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття. Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції 15-16 жовтня 2020 р. Одеса: Одеська національна академія харчових технологій, 2020. – 280 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття. Були запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем багатьох сфер сучасного бізнесу та новітні управлінські технології в сучасних турбулентних умовах існування підприємств. В доповідях особлива увага приділялась прикладному характеру досліджень та їх впливу на поліпшення економічної ситуації в країні.

Редакційна колегія:

Агеева І.М. - к.е.н., доц., Басюркіна Н.Й. - д.е.н., доц., Купріна Н.М. - к.е.н., доц., Лагодієнко В.В. – д.е.н., проф., Немченко В.В. - д.е.н., проф., Павлов О.І. - д.е.н., проф., Рогатіна Л.П. - д.е.н., доц., Савенко І.І. - д.е.н., проф., Ніколюк О.В. – д.е.н., доц., Каламан О.Б. – к.е.н., доц., Мельник Ю.М. – д.е.н., доц.

МІСЦЕВІ ПОДАТКИ ЯК РЕГУЛЯТОРИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

Талпа В.П.

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України

Вступ. Місцеві податки і збори являють собою засіб наповнення бюджетів базового рівня не лише в прямому сенсі, коли виконується фіскальна функція таких податків, але і в тому випадку, коли активізується регуляторна функція таких податків і органи місцевої влади отримують можливість покращувати стан ділового клімату власної економічної мезосистеми та змінювати її структуру, надаючи перевагу найбільш перспективним видам економічної діяльності. Наразі в Україні прийнято загальну інституціональну рамку, яка робить можливим провадження економічного співробітництва територіальних громад, але положення законодавчого, методичного, рекомендаційного характеру щодо використання місцевих податків як стимуляторів розвитку міжрегіональної кооперації і активаторів укладання договорів про співпрацю на основі збільшення доданої вартості і ефективного залучення місцевих ресурсів в процес екзогенного економічного обміну ще не розроблені.

Матеріали і методи. Визначення науково-методичних засад щодо використання місцевих податків як регуляторів ділової активності в територіальних громадах України на основі матеріалів з офіційних ресурсів статистичних даних, зокрема, з інформаційних моніторинрів проекту Децентралізація [1] є актуальним завданням. Встановлення переліку ключових місцевих податків, за допомогою яких можливим є здійснення регуляторних заходів, а також визначення типів і груп податків, які є найбільш ефективними засобами впливу на ділову активність, з позицій стимулювання економічного співробітництва та утворення горизонтальних зав'язків між учасниками кооперації та поділу праці в територіальних громадах характеризує проблематику даного дослідження.

Результати. Відомо, що успішні іноземні практики по стимулюванню економічного співробітництва територіальних громад включають в себе приклади податкової підтримки, причому в більшості випадків – на основі місцевих податків і зборів. Оскільки повноваження щодо визначення ставок і баз для нарахування місцевих податків, як правило, закріплені за місцевими органами влади, тому доречно разом з повноваженнями надавати ще й інструменти та стимули для регулювання розвитку місцевих господарських систем.

Концептуальні засади провадження економічного співробітництва в Україні та за кордоном сформовані за допомогою інституціональної рамки, в основу якої покладено норми відповідних законів або директив, що створюють базис для розвитку локальних, регіональних та субрегіональних економічних систем. Так, в Україні основу організації співробітництва територіальних громад становлять норми Конституції України [2] та Закону України «Про співробітництво територіальних громад» [3]. Положення Конституції України, а саме частини 3 ст. 142 ще до

прийняття Закону України «Про співробітництво територіальних громад» визначали можливість провадження співробітництва різних територіальних громад: від сіл, міст, різних поселень до областей на договірних засадах, зі створенням об'єктів комунальної власності, з використанням бюджетних та інших коштів для виконання спільних проєктів або для спільного фінансування, організації, утримання комунальних підприємств, організацій і установ, для організації роботи органів, служб, установ тощо. Однак реально та офіційно інструмент економічного співробітництва в Україні майже не використовувався.

Місцеві податки і збору відіграють найбільш важливу роль в формуванні власних доходів місцевих бюджетів, в тому числі і при формуванні доходів бюджетів ОТГ. Незважаючи на те, що податок на доходи фізичних осіб, який займає найбільшу частку серед доходів бюджетів, є загальнодержавним податком, деякі можливості та повноваження щодо управління ним можуть бути делеговані на базовий рівень. Особливо непрямі заходи, які стосуватимуться збільшення бази оподаткування.

Існуючі положення Податкового кодексу України щодо місцевих податків та зборів (згідно ст. 10 Податкового кодексу України [4] та Бюджетного кодексу України [5]) передбачають можливість локального регулювання підприємницької активності за допомогою таких податків як: податок на майно; єдиний податок для малих та середніх підприємств; збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір. Але в практиці територіальні громади ще не навчилися реально користуватись таким інструментом в якості регулятора інвестиційної активності.

Стосовно податку на доходи фізичних осіб, в існуючому законодавчому полі існують деякі протиріччя з питань податкового забезпечення фінансового розвитку територіальних громад, які стосуються делегування повноважень щодо адміністрування та справляння податків з реальним надходженням податкових платежів до певних бюджетів. Податок на доходи фізичних осіб, який по законодавчій класифікації є загальнодержавним, реально виконує роль основного джерела фінансового забезпечення економічного розвитку територіальних громад, міст, районів, оскільки 60% від загальної суми збору цього податку спрямовується до місцевих бюджетів перелічених адміністративно-територіальних утворень. Даний податок є одним з основних для локальних територіально-економічних систем і забезпечує фінансове живлення місцевого розвитку на 80-90%. Однак для територіальних громад на локальному рівні доступними є інструменти лише непрямого управління власною дохідною бюджетною базою в частині податку на доходи фізичних осіб, а саме: можливим є стимулювання роботодавців адміністративними, інформаційно-консультаційними, просвітницько-рекомендаційними засобами щодо нарахувань та виплат відносно високих заробітних плат, що забезпечуватиме нарахування більшого за обсягами податку на доходи фізичних осіб. В той же час застосування стимуляторів соціально-економічного розвитку територіальних громад за допомогою більшості прямих

податків, як це робиться в більшості розвинених країн, не є можливим без запровадження спеціальних змін до діючого податкового законодавства.

Висновки. Податкові інструменти як дієві, швидкі та системні заходи впливу на економічну активність можуть стати ефективним стимулятором процесів співробітництва територіальних громад та реструктуризації їхніх господарських систем. Оскільки одним з головних принципів вітчизняної та європейської реформи децентралізації є підтримка локальних ініціатив та підсилення ролі місцевого самоврядування в управлінні економікою, то і регуляторні заходи в сфері активізації міжрегіонального співробітництва варто застосовувати такого типу, аби підсиленою була роль місцевих органів влади. В такому аспекті місцеві податки є перспективним інструментом впливу на бізнес середовище з метою його покращення та підлаштовування під суспільні потреби громади з врахуванням локальних переваг та наявних ресурсів. Наразі науково-методичні рекомендації щодо провадження податкового стимулювання економічного співробітництва територіальних громад в Україні знаходяться ще в стадії розробки і формування, але вирішення даної задачі є перспективним напрямом подальших досліджень.

Література

1. Фінансова децентралізація: результати та перспективи [Електронний ресурс] Програма для України з розширення прав і можливостей на місцевому рівні, підзвітності та розвитку «U-Lead з Європою» Режим доступу: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/169/Фінансова_децентралізація.pdf
2. Конституція України [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67740
3. Закон України «Про співробітництво територіальних громад» [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>
4. Податковий Кодекс України: № 2755-VI поточна редакція від 13.08.2020 / Верховна Рада України [Електронний ресурс]: Офіц. видання сайту Верховної Ради України. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17>
5. Бюджетний Кодекс України: № 2456-VI поточна редакція Визнання неконституційними окремих положень від 28.08.2020, підстава - v010p710-20 / Верховна Рада України [Електронний ресурс]: Офіц. видання сайту Верховної Ради України. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

17	КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ЕКСПОРТОМ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ	42
	Савченко Т.В., к.е.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса	
18	ПЛАНУВАННЯ ДІЛОВОГО РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНОЇ МЕРЕЖІ	46
	Бровкіна Ю.О., к.е.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса	
19	УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ РЕГІОНУ	48
	Басюркіна Н.Й., д.е.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса	
20	СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТУ	51
	Лашутіна В.О., НУ «Одеська морська академія», м. Одеса	
21	РОЛЬ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДІЙНОСТІ ПЕРСОНАЛУ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ	54
	Руммо В.В., к.е.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса	
22	ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНАКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СОЦІАЛЬНИХ СИСТЕМ	56
	Работін Ю.А., к.е.н., ст. викладач, Неустроєв Ю.Г., к.е.н., доцент, Сіпаренко Р.О., ОНАХТ, м. Одеса	
23	ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ	60
	д.е.н., проф., голов. н.с. Андрєєва Н.М., к.е.н., н.с. Тютюнник Г.О. Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, Одеса	
24	ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В АСПЕКТІ СКОРОЧЕННЯ ВІДТОКУ КАПІТАЛУ	64
	Лайко О.І., д.е.н., с.н.с., Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, Одеса	
25	МІСЦЕВІ ПОДАТКИ ЯК РЕГУЛЯТОРИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ	67
	Талпа В.П., Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, Одеса	
26	ВПЛИВ ФАКТОРІВ НА УПРАВЛІННЯ ХАРЧОВИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ	70
	Немченко Г.В., аспірант, асистент, ОНАХТ, м. Одеса	
27	БЕЗПЕКА СОЦІАЛЬНИХ СИСТЕМ ТА СОЦІАЛЬНО - ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА	71
	Рогатіна Л.П., д.е.н., доцент, Неустроєв Ю.Г., к.е.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса	
28	ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	74
	Андрющенко Є.Г., аспірант, ОНАХТ, м. Одеса	
29	РОЛЬ ПОЗИКОВИХ КОШТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ	76
	Суханова К.Є., студентка, ОНАХТ, м. Одеса	
30	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНДИКАТОРНОГО ПІДХОДУ ОЦІНКИ РІВНЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	82
	Згадова Н.С., к.е.н., доцент, ОНАХТ, Кравченко Ю.І., магістрант, ОДАУ, м. Одеса	
31	УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ	86
	Криницька О.О., к.е.н., доцент, Ткачук Т.І., к.е.н., доцент, Павленко А.М., ст. викладач, ОНАХТ, м. Одеса	
32	ТОРГОВІ МАРКИ ТА СПОРТИВНИЙ БРЕНДИНГ	87
	Дружкова І.С., к.і.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса	
33	РОЗРОБКА ТЕХНОЛОГІЇ НАПОЇВ ЗБАГАЧЕНИХ ОБЛПІХОВИМ ЕКСТРАКТОМ	91
	Тележенко Л.М., д.т.н., професор, Самочернова Є.О., магістрант, Чебан М.М. аспірантка, ОНАХТ, м. Одеса	